

5.Палій Л.Л. *Форми та методи адміністративної діяльності щодо забезпечення митної безпеки України* : дис. ... к.ю.н. 12.00.07. Університет державної фіскальної служби України; Запорізький національний університет. Запоріжжя, 2020. 219 с.

УДК 343

Декайло П. В.
старший викладач кафедри
кримінального права та процесу
Західноукраїнського
національного університету

Чорна К. Л.
студентка юридичного факультету
Західноукраїнського
національного університету

ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ СТАТУС СВИДКА

За своїм значенням у системі учасників кримінального процесу свідок відіграє допоміжну роль і володіє цілою низкою закріплених процесуальним законодавством прав та обов'язків, які забезпечують можливість виконання ним основних завдань.

Звертаючись до ч. 1 ст. 65 КПК України, свідка можна визначити як фізичну особу, якій відомі або можуть бути відомі обставини, що підлягають доказуванню під час кримінального провадження, і яка викликана для давання показань [1].

Свідок виступає важливим джерелом інформації, на основі якої слідчий, прокурор та інші учасники кримінального провадження мають змогу встановити обставини вчинення кримінального правопорушення, визначити особу, яка його вчинила та отримати інші необхідні відомості і залучається до кримінального провадження за рішенням посадової особи, яка здійснює розслідування чи судовий розгляд справи і у зв'язку з цим наділяється певним процесуальним становищем, що включає в себе сукупність прав і обов'язків, які системно пов'язані між собою.

Таким чином, КПК України у ст. 66 визначає основні права свідка, що залучається до кримінального провадження:

1) перш за все, свідок має право знати, на якій підставі і у якому кримінальному провадженні він допитується. З цими відомостями особа може ознайомитися при отриманні повістки про виклик;

2) право на користування під час давання показань та участі в інших процесуальних діях правовою допомогою адвоката окреслюється п. 2 ч.1 ст. 66 КПК України, проте самого процесуального порядку набуття повноважень адвокатом свідка не передбачено;

3) право відмовитися свідчити щодо себе, близьких родичів та членів своєї сім'ї, що може стати підставою для підозри, обвинувачення у вчиненні

кримінального правопорушення ґрунтується на ч.1 ст. 63 Конституції України (Особа не несе відповідальності за відмову давати показання або пояснення щодо себе, членів сім'ї чи близьких родичів, коло яких визначається законом;

4) право давати показання рідною або іншою мовою, якою свідок вільно володіє, і користуватися в разі потреби допомогою перекладача;

5) право користуватися нотатками і документами при даванні показань у випадках, якщо показання стосуються будь-яких розрахунків та інших відомостей, які складно тримати в пам'яті визначене у ч. 6 ст. 224 КПК України;

6) право на відшкодування витрат, зумовлених викликом для давання показань реалізовується на підставі ч. 3 ст. 122 КПК України. Згідно з нею особа, яка була викликана на допит для надання показань має право на компенсацію суми проїзду, найманого житла, втраченого заробітку та відриву від звичайних занять тощо. Дане право доводиться до її відома слідчим, прокурором, судом у визначеному законом порядку;

7) право ознайомлюватися з протоколом допиту свідка та заявляти клопотання про внесення до нього змін, доповнень і зауважень, та власноручно робити доповнення і зауваження;

8) право заявляти клопотання про забезпечення безпеки свідка має певні особливості адже він виступає одною із найвразливіших сторін кримінального процесу. Володіючи цінною і достовірною інформацією щодо вчинення кримінального правопорушення свідок має великий ризик піддатися погрозам, шантажу чи навіть фізичному впливу. Таким чином, забезпечення захисту для нього та його близьких і рідних є важливою гарантією дотримання прав і законних інтересів свідка [2, с. 456].

9) право заявляти відвід перекладачу гарантується ч. 1ст. 79 КПК України і, за загальним правилом, ґрунтується на тих самих підставах, що й відвід для прокурора і слідчого. До цих обставин, наприклад, відноситься поєднання в одній особі із перекладачем заявника, потерпілого, цивільного позивача чи відповідача, члена сім'ї або близького родича сторони, заявника, цивільного позивача або цивільного відповідача, потерпілого, чи іншої особи, яка має особистий інтерес у справі і викликає обґрунтовані сумніви в її неупередженості [1].

Незамінним елементом статусу свідка є також визначені законом обов'язки, що виникають у зв'язку із його залученням у кримінальне провадження, оскільки належне виконання покладених на особу обов'язків виступає гарантією реалізації її прав та забезпечує інтереси держави і суспільства в цілому.

Перш за все, до обов'язків свідка відноситься прибуття за викликом до слідчого, прокурора, слідчого судді чи суду. Основною підставою виклику згідно з ч. 2 ст. 133 КПК України є достатні підстави вважати, що особа може надати показання, що мають істотне значення для кримінального провадження, або її участь у певних процесуальних є обов'язковою [1].

Наступним беззаперечним обов'язком свідка є надання правдивих показань під час здійснення досудового розслідування та судового розгляду. Достовірні показання свідка – це принципово важливі засоби з'ясування обставин вчинення кримінального правопорушення, надання яких є не лише

моральним, але і правовим обов'язком кожного громадянина.

Окрім того, свідок зобов'язаний не розголошувати без наданого дозволу слідчим, прокурором, судом інформацію, що безпосередньо стосується суті кримінального провадження і окремих процесуальних дій, які здійснюються під час нього, і стали відомі особі у зв'язку з виконанням обов'язків [1].

Показання свідка виступають одним з найбільш поширених джерел доказів щодо вчинення правопорушення, які в сумі з іншими доказами мають змогу визначити обставини, які підлягають доказуванню у кримінальному провадженні. В окремих випадках, за відсутності інших допустимих і належних доказів суд може прийняти рішення лише на підставі показань свідків у порядку, визначеному законом [3, с. 133].

Свідок безпосередньо не здійснює процесуальних дій у кримінальному провадженні. Він не може впливати на процесуальне рішення щодо порушення справи, її закриття або направлення до суду. Виключним його завданням є надання показань.

Передумовою використання показання свідка як доказу є визначення їх придатності за критеріями допустимості, достовірності і достатності. При цьому суд при аналізі доказів керується своїм внутрішнім переконанням на засадах всебічності, повноти і об'єктивності. Його оцінка доказів є самостійною і не є залежною від проведеної оцінки прокурором чи слідчим [4, с. 200].

Отже, свідок є одним з найбільш цінних і необхідних засобів отримання доказів про обставини, які мають важливе значення для кримінального провадження. Процесуальний статус свідка є цілісною системою його прав, обов'язків та заходів відповідальності, яка служить основою реалізації основних функцій, що покладаються на нього суспільством.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2013р. № 4651-VI, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 29.10. 2022 р.)
2. Скрябін О.М. Забезпечення прав свідків у кримінальному процесі. Юридичний науковий електронний журнал. 2020. № 8. С. 455 – 457.
3. Головка М. Свідок у кримінальному провадженні. National law journal: theory and practice. 2017. № 6-2(28). С. 133 – 136.
4. Лушпієнко В. Оцінка показань свідка судом у кримінальному процесі України. National law journal: theory and practice. 2017. С. 200 – 202.